AUT, L, 2012, p. 49-50

ULTIMUL ERUDIT

Crişu DASCĂLU
(Institutul de Cercetări Socio-Umane „Titu Maiorescu”,
Filiala din Timişoara a Academiei Române)

The Last Erudite
The article honours the personality of Professor G. Ivănescu. His life and scientific achievements recommend him as an encyclopaedic mind and an outstanding linguist.

Keywords: *encyclopaedic mind*, *professor*, *linguist*, *Timişoara*, *Iaşi*.

10 iunie 1898. Vă spune ceva această dată? Ea indică ziua în care au murit un om, o limbă, un popor şi o lume. Este ziua în care a murit Tuone Udaina, ultimul vorbitor al dalmatei. Este împrejurarea care mi-a venit în minte în ziua când profesorul Ivănescu a plecat pentru totdeauna dintre noi. Firește, el va continua să trăiască, alegoric vorbind, în memoria celor care l-au cunoscut, prin elevii săi cărora le-a transmis ideile şi, mult mai mult, prin cărţile care au apărut şi prin cele care vor mai apărea. Dar ceea ce s-a pierdut iremediabil este un mod exemplar de a fi intelectual, modul erudit. Mărturisesc că sentimentul acestei pierderi fără întoarcere, departe de a se estompa cu trecerea timpului, s-a intensificat, şi aceasta din cauză că, întâlnind şi, mai ales, cunoscând tot mai multe persoane dintre cele mai stimabile, am avut întâi revelaţia, şi apoi mi-am consolidat convingerea unicităţii felului de a fi erudit al profesorului Ivănescu.

Dar ce este un erudit? Din păcate dicţionarele, nici cele româneşti, nici cele străine, nu ne sunt de mare ajutor în găsirea unui răspuns. De cele mai multe ori, erudit este echivalat cu învăţat, savant. Echivalarea nu mi se pare acceptabilă, căci savantul se ilustrează prin performanţa într-un anumit domeniu, în vreme ce eruditul are capacitatea de a acoperi mai multe domenii, datorită întinselor cunoştinţe pe care le are. Doar pentru cei care cunosc îndeaproape gândirea şi scrierile profesorului numărul acestor domenii nu este deconcertant. Teoria limbii, lingvistică generală, istoria lingvisticii, însoţite îndeaproape de filozofie şi de logică, apoi lingvistică indoeuropeană, romanistică, germanistică, slavistică, istoria limbii române, inclusiv a celei literare, dialectologie, fără a ocoli retorica şi stilistica, istoria literară şi estetica, istoria universală şi istoriile particulare.

Însă eruditul nu este doar persoana cu întinse şi aprofundate cunoştinţe. El este persoana înzestrată cu darul de a conferi finalitate cunoştinţelor pe care le-a acumulat. Cum se vede, folosesc consecvent termenul cunoştinţe, şi nu informaţii, căci pentru mine cel puţin, cunoştinţele sunt informaţii metabolizate individual. Dacă informaţiile ca atare se află în afara noastră, accesul la ele fiind unul succesiv, cunoştinţele ne aparţin în aşa măsură, încât avem posibilitatea de a accede la ele simultan. Deosebirea dintre erudit şi savant poate fi raportată la felul cum se definea Pablo Picasso: „Eu nu caut, eu găsesc”. Cu alte cuvinte, dacă savantul caută, eruditul găseşte. Şi, mai cu seamă, având în sine cunoştinţele necesare, el poate stabili oricând conexiuni între ele, dându-le o finalitate superioară, pe care simplul acces treptat la informaţii nu o poate asigura. Oricine citeşte fie şi numai o pagină scrisă de profesor şi care se încadrează, formal, într-unul dintre domeniile pomenite mai înainte va constata, cu plăcută surprindere, că în ea forfotesc cunoştinţe din multe alte domenii, însă în aşa fel asamblate, încât impresia este aceea că locul lor era dintotdeauna acolo.

Posibilitatea de a folosi simultan cunoştinţele proprii mai are, în cazul lui G. Ivănescu, cel puţin încă alte două finalităţi esenţiale.

BDD-A6478 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:14:13 UTC)

Prima este dezavuarea specializării înguste, a savantlâcului, pentru a cărui respingere nu se arăta dispus să cheltuiască mari argumente, ci considera a fi mai potrivit să-l prevină printr-o ironie, adresată îndeosebi tinerilor colaboratori. El îl cita în acest sens pe Al. Philippide, cel căruia i-a fost şi i-a rămas discipol credincios, care obişnuia să-l persifleze pe cel vinovat, numindu-l „specialist în cântul întâi din Iliada". Pedagogia profesorului începea mereu sugerându-ne ce nu ar trebui să fim, pentru ca, în faza următoare, să încerce a ne îndruma spre ceea ce ar fi trebuit să devenim.

Cea de a doua consecinţă este scepticismul privind módele ştiinţifice care au pulsat în ştiinţele umaniste în secolul al XX-lea, îndeosebi în cea de a doua lui parte. Erudiţia sa era atât de ospitalieră, încât în ea găseau loc şi noile tendinţe teoretice, nu pentru a le respinge frontal, ci pentru a le cunoaşte spre a vedea dacă nu conţin şi elemente utilizabile, conforme cu propriul mod de gândire. Primea noul cu prudenţă, niciodată cu aversiune. Era de o amabilitate circumspectă cu cei care cădeau în capcana noutăţii cu orice preţ, preferând să aibă încredere într-o îndelungată tradiţie, care şi-a demonstrat valabilitatea.

Cum am spus mai devreme, odată cu înaintarea în vârstă m-am convins că profesorul G. Ivănescu a fost ultimul nostru erudit. Era din familia din care au făcut parte şi Heliade, şi Hasdeu, dar fără extravaganţele acestora. Faptul că este ultimul descendent al acestei familii îmi stârneşte un mare regret, răscumpărat poate doar de admiraţia, la fel de mare, pe care i-o port.

Pentru G. Ivănescu, erudiţia nu a fost numai un mod de a face ştiinţă. A fost şi un mod de a trăi. Unicul.

Când profesorul Vasile Ţâra mi-a cerut un titlu pentru ceea ce urma să prezint astăzi aici, i-am dat două: cel care figurează în program şi încă unul, *G. Ivănescu. Portret sentimental*. De comun acord, l-am ales pe primul. Acum, ajungând la sfârşitul acestor rânduri, constat că textul meu este suficient de sentimental spre a nu-l regreta pe al doilea.

BDD-A6478 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:14:13 UTC)